

Joulupuu on rakennettu – kuusesta vai pihdasta?

Myös koreanpihta (abies koreana) on kaunis joulupuu.

Teksti ja kuvat: Teijo Nikkanen

Jokainen joulukuusta metsästä hakenut tietää, kuinka vaikeaa on löytää kaunis joulukuusi. Erityisen vaikeaa se on silloin, kun joulupuun etsijä on asettanut puun laatuvaatimukset kovin korkealle. Täydellisiä joulupuita kun kasvaa kovin harvassa. Kaikista puista löytyy yleensä jotakin vikaa: latvus liian kapea tai leveä, koko puu liian harva tai epätasainen. Oksatkin ovat yleensä liian lerput.

Kun oikein tarkalla silmällä katsoo, ei metsästä löydy kahta samanlaista puuta. Osa puiden eroista johtuu kasvuolosuhteiden vaihtelusta, osa taas on perintötekijöiden aiheuttamaa. Meidän kuusipuumme tunnetaan puulajina, jolla perinnöllinen vaihtelu on erityisen suurta.

Hyvän joulukuusen hakeminen on monesti samanlaista puuhaa

kuin pluspuiden valinta metsänjalostuksessa. Ulkoasultaan ja ominaisuuksiltaan vaihtelevasta puujoukosta valitaan asetettujen vaatimusten perusteella parhaat puut. Mitä enemmän vaatimukset poikkeavat keskivertopuusta, sitä vähemmän vaatimukset täyttyviä puita löytyy.

Erikoismuodoista jalostettuja joulupuita

Jotkut kasvutavaltaan normaalia poikkeavat kuusen erikoismuodot voivat olla joulupuina ihanteellisia. Käärmekuusi tai pallokuusi eivät varmastikaan sellaisia ole, mutta erikoismuoto, joka on säännöllisen kartion muotoinen, ja jossa on tiheä, voimakkaasti haaroitunut vaakasuora oksisto, täyttää ehkä jo ihanteellisen joulupuun mitat. Tällaisia erikoiskuusia metsistämme kyllä löytyy, mutta ne ovat niin harvinaisia, ettei niitä tulisi kaataa joulukuusiksi.

Tällainenkin harvinaisuus voidaan kyllä saada joulupuuksi, kunhan sitä ensin on lisätty. Periaatteessa yhdestä ainoasta perinnöllisen muutoksen seurauksena syntyneestä luonnonoikusta voi-

daan monistaa rajaton määrä kopioita. Tämä tietysti edellyttää kasvullisten lisäysmenetelmien hyväksikäyttöä ja puiden kasvatusta erityisillä joulupuuviljelmillä. Saman suuntaiseen lopputulokseen voidaan päästä myös toista tietä; leikkaamalla puun latvustoa sen kasvatuksen aikana.

Joulupuiden viljely yleistyy myös Suomessa

Suomessa joulupuita ei vielä kovin paljon kasvateta erityisissä joulupuuviljelmissä. Joulupuuseuran tiedotteen mukaan vähän yli miljoonasta Suo-

Palsamipihta (abies balsamea) on miellyttävän tuoksuinen.

men koteihin tuodusta joulupuusta vain joka kymmenes on peräisin joulupuuviljelmiltä. Kotimaisilta viljelmiltä on kotoisin 70 000 puuta ja ulkomailta, lähinnä Tanskasta ja Belgiasta 50 000 puuta. Joulupuiden viljely on kuitenkin Suomessa viimeisten kymmenen vuoden aikana lisääntynyt voimakkaasti, joten markkinoille tulevien kotimaisten viljeltyjen joulupuiden määrä kasvaa varmasti lähivuosina. Kaiken kaikkiaan kotimaisilla joulupuuviljelmillä on kasvamassa noin miljoona puuta. Viljelmien määrässä Suomi on kuitenkin kaukana Tanskan tasosta. Tanskan viljelmiltä tulee vuosittain myyntiin noin 10 miljoonaa joulupuuta, joista suurin osa menee vientiin.

Tanskassa joulupuiden kasvatusta onkin tärkeä metsätalouden muoto. Yksikään joulupuuksi kasvatettava puulaji ei kuitenkaan kasva Tanskassa luontaisena.

4

Joulupuu vierailta mailta

Sopisiko meilläkin joulupuuksi joku muu puu kuin perinteinen kotimainen kuusi? Tätä pohdittaessa on mietittävä, mitä joulupuulta odotetaan. Joulupuun on oltava ainakin vihreä; lehtipuu tai talviasuinen, neulasensa varistanut lehtikuusi ei joulupuuksi kelpaa. Myöskään mänty ei vastaa suomalaisten mielikuvaa joulupuusta.

Monet pihtalajit ja jotkut vieraat kuusilajit sopivat sen sijaan ulkoasunsa ja muidenkin ominaisuuksiensa takia hyvin joulupuiksi. Monilla näistä lajeista on metsäkuustamme tiheämpi ja säännöllisempi latvus. Tärkeä ominaisuus joulupuulle on myös neulasten varisemattomuus. Tässä suhteessa pihtat ovatkin kuusia parempia. Jos tarjolla on eri lajeja, voidaan valintaa tehdä myös latvuksen värin suhteen; joku haluaa sinertävän ja hopeanhoitoisen okakuusen tai lännenpihdan, toinen taas puhtaan

vihreän siperianpihdan tai palsamipihdan. Jos puu vielä levittää miellyttävää tuoksua, ei joulupuulta kai voi enempää vaatia.

Punkaharjun tutkimusasemalla työskentelevät metlalaiset ovat jo pitkään saaneet luontaisetuna joulupuun tutkimusaseman omista metsistä. Usein on ollut mahdollista valita myös jokin vieras puulaji. Jos tarjolla on ollut mustakuusta, serbiankuusta ja pihtoja, on minulta kotimainen kuusi jäänyt joka kerran ottamatta. Vaikka mustakuusi tiheä- ja kapealataisena ja aina käpyjä täynnä olevana on varmasti erikoinen ja serbiankuusi symmetrisine latvuksineen ja hopeanhoitoisine neulasineen on hyvinkin koristeellinen, minun joulupuuni on pihta: palsamipihta, lännenpihta, siperianpihta, koreanpihta tai vaikka joku pihtojen lajiristeymä.

Oi kuusipuu, oi kuusipuu

Muut kotimaiset puulajit, lähinnä mänty ja kataja, eivät nekään joulupuuna aivan tuntemattomia ole. Katajaa joulupuuksi haluavan on kuitenkin muistettava, että pylväsmäinen kataja on siksi harvinainen, että sen kaataminen on laissa kielletty. Mäntyjä sen sijaan joulupuiksi kyllä riittäisi, mutta meillä se ei ole saanut suosiota joulupuuna. Yhdysvalloissa tämä sama, laajalla alueella Euraasiassa kasvava mäntylaji on yksi yleisimmistä joulupuuna käytetyistä puulajeista. Toisaalta amerikkalaista, leikkauksin trimmattua joulumäntyä ei varmaan moni tuntisi samaksi lajiksi meidän mäntymme kanssa.

Joulupuu luo joulun tunnelmaa. Joulun tunnelma syntyy perinteistä, lapsuuden joulun muistoista ja odotuksista. Tunnelma saattaa särkyä, jos perinteistä ei pidetä kiinni. Lapsuuden kodissani meillä oli joulupuuna kerran mänty. Muistan, kuinka kymmenvuotiaana olin jo niin perinteiden kahlitsema, etten pitänyt mäntyä oikeana joulupuuna ollenkaan. Myöhemmin yritin itse olla yhtä ennakkoluuloton ja hankin joulupuuksi sembramännyn. Sembramänty ei saanut sen parempaa vastaanottoa kuin mänty aikoinaan. Niin vahvasti on kuusesta joulupuu meillemme rakennettu.

Lisätietoja:

Metla/Punkaharjun tutkimusasema
Teijo Nikkanen
p. (015) 730 2226
teijo.nikkanen@metla.fi
www.metla.fi/hanke/3018/

Metsäteknologinen tutkimus Joensuun tutkimuskeskuksessa alkoi puolisentoista vuotta sitten. Silloin tutkimuksen painopisteenalueiksi määriteltiin puunhankinnan logistiikkaan liittyvät kysymykset, puun korjuuteknologia erityisesti nuorissa metsissä sekä metsäenergian korjuuteknologia. Nyt metsäteknologian tutkimusryhmässä työskentelee professorin lisäksi seitsemän tutkijaa ja metsäinsinööri. Metsäteknologit johtavat myös Venäjän metsätalouden tutkimusyksikköä, jossa työskentelee neljä tutkijaa. Tutkijajoukon kasvu on ollut nopeaa; yli puolet tukijoista työskentelee hankkeissa, joita rahoittavat mm. EU, Tekes, MMM ja yritykset. Metsäteknologian tutkijaryhmä on sijoitettu Joensuun Tiedepuistoon Metlan uuden toimistorakennuksen valmistumiseen saakka.

Simuloinnilla sujuvuutta solmupisteisiin

Puunhankinnan logistiikan osalta tutkimus on keskittynyt puun oston kehittämiseen sekä eri tyyppisten terminaalien logistiikan tutkimukseen. Tietokonesimuloinnin avulla on tutkittu sekä teollisen mittakaavan halontuotantoterminaalia että suuren voimalaitoksen polttoaineen vastaanottoa. Tutkija **Kari Väätäinen** mallitti tutkimuksessaan Kuopion Energian polttoaineen vastaanottojärjestelyt. Tavoitteena oli vähentää autojen jonotusaikoja polttoaineen vastaanotossa. Tutkija **Harri Liiri** soveltaa simulointia sekä halkojen terminaaliuotannon että jakelulogistiikan tutkimiseen Tekesin, Suomen Kiitoautot Oy:n, Pohjois-Karjalan Sähkön ja Airaxin Oy:n rahoittamassa hankkeessa. Tutkija **Timo Tahvanainen** kehittää hankkeessa mm. poltopuukauppaa tukevaa verkkopalvelua ”Mottinettiä”.